

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Νοσηλευτική Ψυχικής Υγείας

Ενότητα 7: Αντιδραστική Κατάθλιψη, Πένθος, Λοχειακή Κατάθλιψη, Σωματική
Νόσος, Τρίτη Ηλικία

Μαίρη Γκούβα

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ανοιχτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοικτά μαθήματα
open courses

Τμήμα Νοσηλευτικής

Νοσηλευτική Ψυχικής Υγείας

Ενότητα 7: Αντιδραστική Κατάθλιψη, Πένθος, Λοχειακή Κατάθλιψη, Σωματική Νόσος,
Τρίτη Ηλικία

Μαίρη Γκούβα

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοιχτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σκοποί ενότητας

- Εμπλουτισμός γνώσεων αναφορικά με τις ανάγκες και τα προβλήματα των ανθρώπων με συμπτώματα ναρκισσιστικής απώλειας.
- Ανάπτυξη ιδεών για τον Πόνο, τη Θλίψη και το Πένθος της Απώλειας.

Περιεχόμενα ενότητας

- Η ναρκισσιστική απώλεια και τα συμπτώματά της.
- Το Ομιλούν Σώμα της Απώλειας και του Πένθους.
- Το βίωμα του ασθενούς που πενθεί.
- Νοσηλευτικές Δεξιότητες και Παρεμβάσεις στα πλαίσια της Νοσηλευτικής Ψυχικής Υγείας καθώς και στην Κλινική και Κοινωνική Νοσηλευτική.

Freud και μελαγχολία

Ο Freud διαφωνεί με τη θέση της ιατρικής σχετικά με τη μελαγχολία

- Συγκρίνει τη μελαγχολία με το φυσιολογικό πένθος

Μελαγχολία

Ναρκισσιστική
νεύρωση
(μελαγχολική
παλινδρόμηση)

Το υποκείμενο είναι αποκομμένο από την πραγματικότητα, όχι από αντιληπτικής πλευράς, αλλά από συναισθηματικής.

- Ο μελαγχολικός δεν διαψεύδει την ύπαρξη του πράγματος (αντίληψη) αλλά διαψεύδει ότι αυτό τον αφορά.

Το Εγώ ταυτίζεται
με το χαμένο
αντικείμενο

Μορφές ενέργειας (Freud-ενεργητικό μοντέλο)

- Ψυχική
- Σωματική

Γενικευμένη αναστολή των λειτουργιών του Εγώ

- Φτωχή αναπαραστατική λειτουργία του λόγου

Επαναλαμβανόμενη κίνηση
στροβίλου που κυριαρχεί στο
συλλογισμό του μελαγχολικού
(Συλλογισμός κυκλικός)

Ο μελαγχολικός
γνωρίζει ποιόν
έχασε, αλλά όχι τί
ακριβώς έχασε στο
εκλιπόν
αντικείμενο
(Freud)

Πένθος

Ευνουχισμός 1/2

Κάθε απώλεια

Κάθε ματαίωση της επιθυμίας μας

2/2

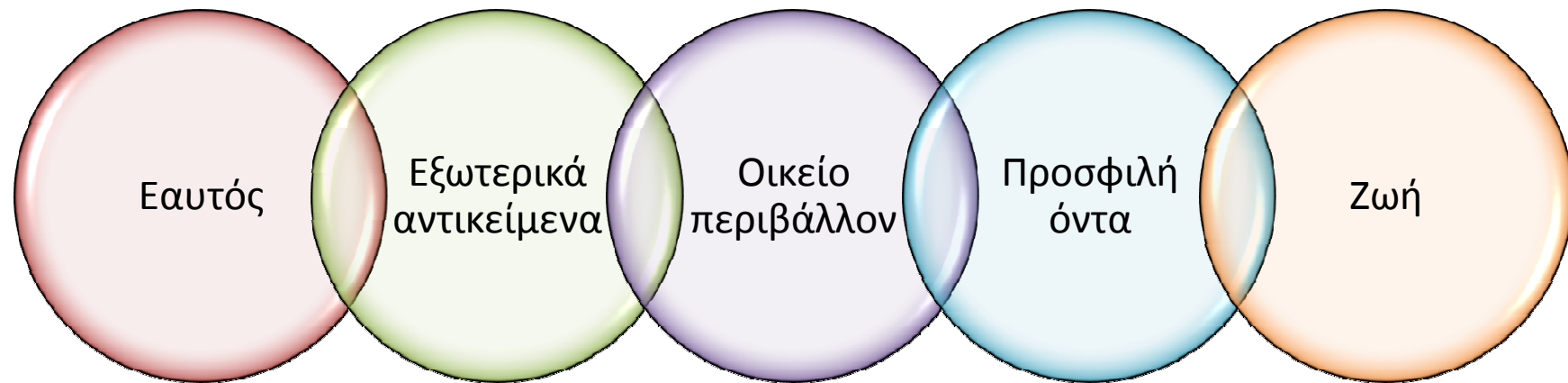

Απώλεια

Πραγματική ή πιθανή κατάσταση όπου τροποποιείται, παύει πλέον να είναι διαθέσιμο ή χάνεται κάτι το οποίο ήταν σημαντικό για μας

Πηγές απώλειας

Ναρκισσιστική πληρότητα

Όσο έχουμε κάτι, το Εγώ (ο Ναρκισσισμός μας) είναι γεμάτο και απόλυτα ικανοποιημένο, η εικόνα του Εαυτού βιώνεται ακέραιη

Ναρκισσιστικό πλήγμα

Κάθε φορά που
χάνουμε κάτι
(βιώνουμε μια
απώλεια), πονάμε
ψυχικά γιατί το Εγώ
μας πλήττεται,
υφίσταται ένα
πλήγμα

Όσο πιο ναρκισσιστικό
το Εγώ τόσο
δυσκολότερη η
αποδοχή της απώλειας

Το βίωμα της απώλειας

- Προκαλεί διέγερση (ένταση) στο ψυχικό όργανο

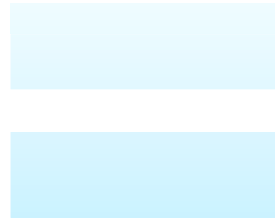

Η εργασία του πένθους

Το Εγώ για να
αντιμετωπίσει την ένταση
αναλαμβάνει δράση
(διεργάζεται)

Η διαδικασία
αντιμετώπισης
του πλήγματος

ΠΕΝΘΟΣ

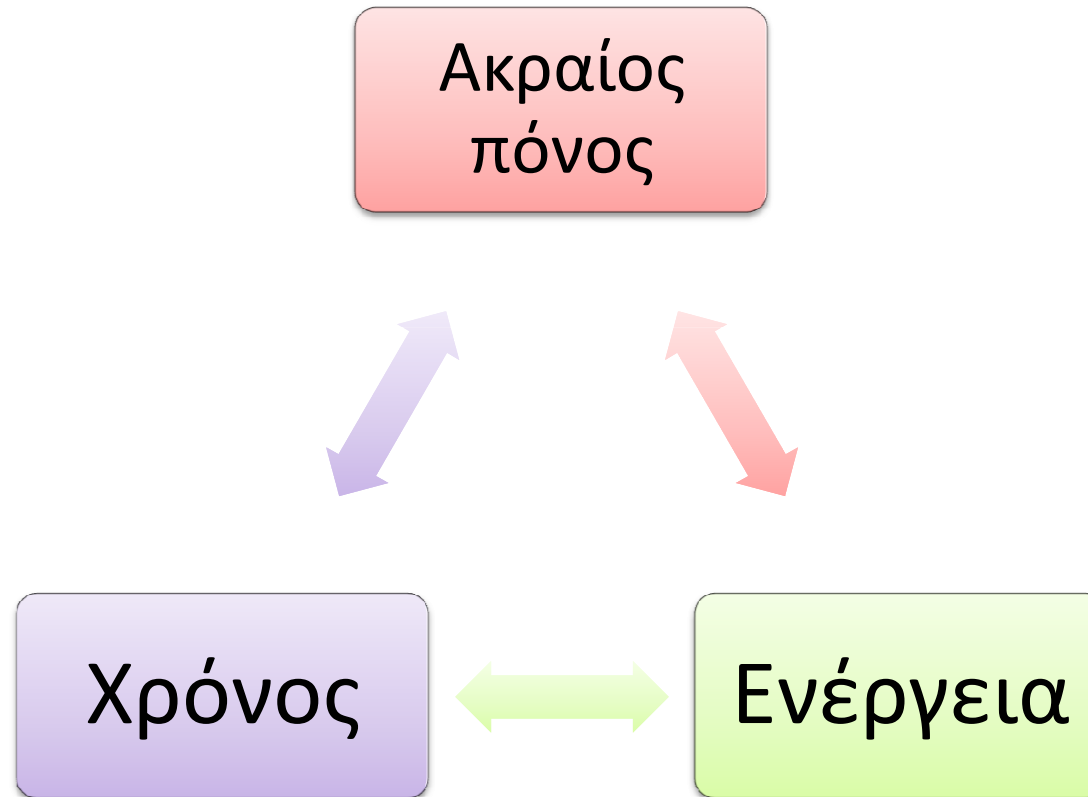

Η φυσική αρρώστια που διασχίζει τον πένθοντα (Freud)

- Η αντίδραση στην απώλεια ενός αντικειμένου με το οποίο συνδεόμαστε συναισθηματικά (λιβιδινικό αντικείμενο)

Χαρακτηριστικά της εργασίας του πένθους

Ναρκισσιστική αναδίπλωση

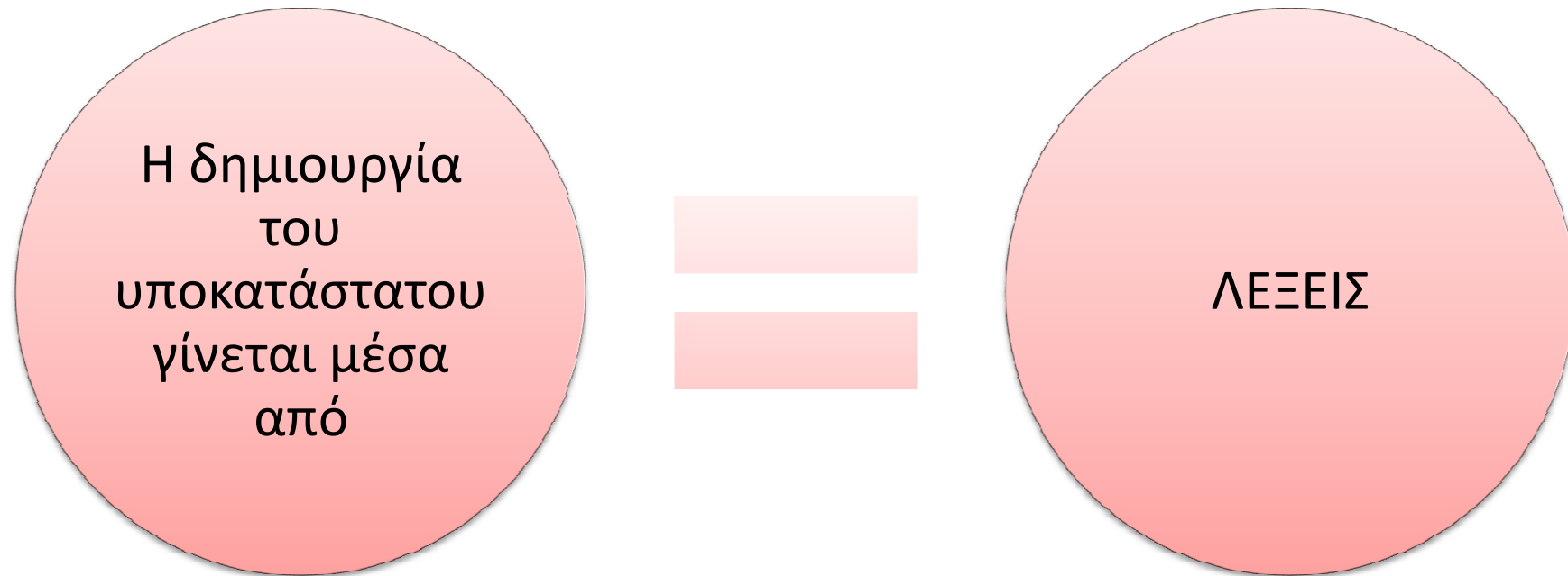
Η ψυχική ενέργεια
(λίβιδο) μετατρέπεται για
κάποιο χρονικό διάστημα
από αντικειμενότροπη σε
ναρκισσιστική

Ο πενθών κλείνεται στον εαυτό του
Η ψυχική ενέργεια αναλώνεται σε αναμνήσεις του
χαμένου αντικειμένου

Η στροφή του
πενθύντος προς
τα μέσα εξυπηρετεί
την εντός του
αναπαράσταση του
χαμένου
αντικειμένου

Οι λέξεις γεμίζουν τη
ναρκισσιστική τρύπα

- *Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΝΘΟΥΣ*

Φυσιολογική διαδικασία ολοκλήρωσης του πένθους

Σταδιακά ο
πενθών θα
επιθυμήσει νέες
επενδύσεις, νέες
αντικειμενότητες
σχέσεις

Αντιδράσεις απέναντι στην απώλεια

Σωματικές αντιδράσεις

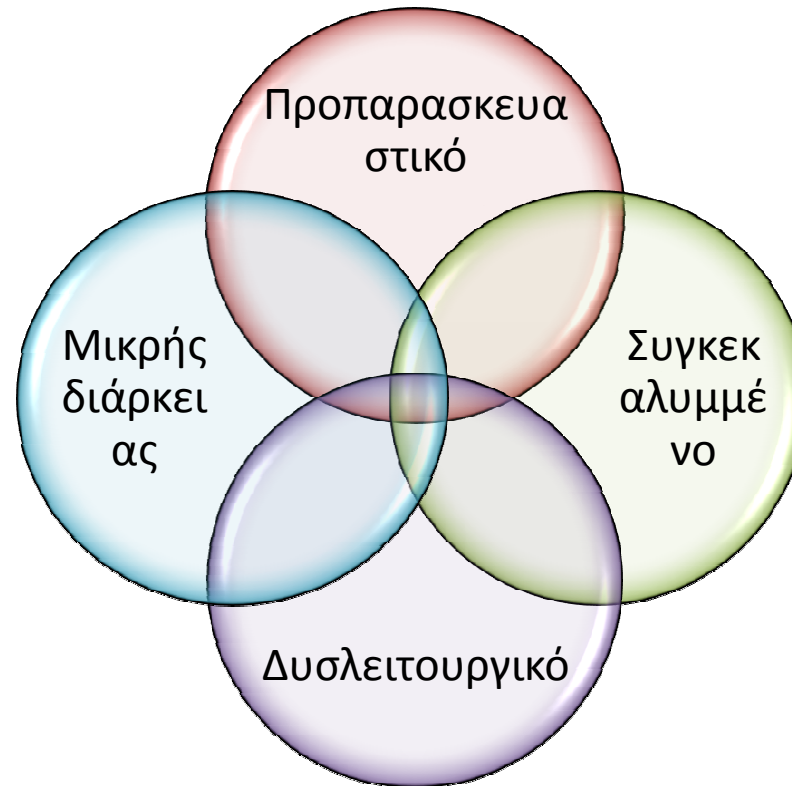
- Κλάμα/ληγμός
- Αναστεναγμοί
- Δύσπνοια και ταχυκαρδία
- Καταβολή, αδυναμία, εξάντληση
- Αϋπνία
- Απώλεια όρεξης
- Αίσθηση πνιγμονής
- Αίσθηση τάσης στο στήθος
- Γαστρεντερικές διαταραχές

Ψυχικές αντιδράσεις

- Συναίσθημα μοναξιάς
- Καταθλιπτική διάθεση
- Άγχος ή κρίσεις πανικού
- Δυσκολία συγκέντρωσης
- Θυμός εσωτερικευμένος ή εξωτερικευμένος
- Αμφιθυμία
- Άμβλυση της αυτοεκτίμησης

Κατηγορίες πένθους

Δυσλειτουργικό πένθος

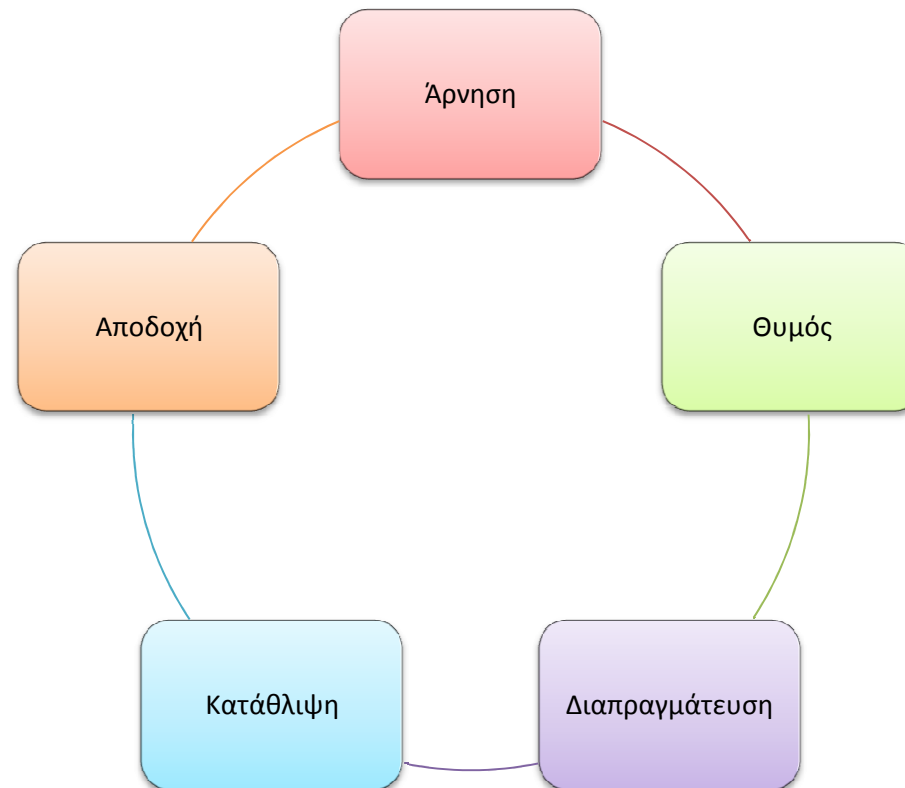
*Περιπεπλεγμένο
πένθος*

*Καταπιεσμένο
πένθος*

*Καθυστερημένο
πένθος*

Τα στάδια του πένθους κατά Kubler-Ross

Παράγοντες που επηρεάζουν την αντίδραση στην απώλεια

- ✓ Ηλικία
- ✓ Βαθμός σπουδαιότητας της απώλειας
- ✓ Κουλτούρα
- ✓ Φύλο
- ✓ Κοινωνικοοικονομική κατάσταση
- ✓ Αίτιο της απώλειας
- ✓ Διαθεσιμότητα υποστηρικτικού συστήματος

Νοσηλευτική αξιολόγηση

- ✓ Επίγνωση
- ✓ Ικανότητα αυτοφροντίδας
- ✓ Παρούσα ικανότητα αντιμετώπισης
- ✓ Προϋπάρχουσα ικανότητα αντιμετώπισης
- ✓ Παρούσες αντιδράσεις πένθους
- ✓ Προσδοκίες του ρόλου
- ✓ Διαθεσιμότητα οικογενειακού ή άλλου υποστηρικτικού δικτύου

Νοσηλευτικοί στόχοι

Κατανόηση των συναισθημάτων και των αντιδράσεων στο πένθος

Ικανότητα συζήτησης των αντιδράσεων κατά τη διάρκεια του πένθους

Επαρκής ύπνος και διατροφή

Συνέχιση των καθημερινών ενασχολήσεων και ρόλων

Νοσηλευτικές παρεμβάσεις

- Εγκατάσταση σχέσης εμπιστοσύνης και υποστήριξη του ατόμου
- Διευκόλυνση της διεργασίας του πένθους
- Ενθάρρυνση του ατόμου να εξωτερικεύσει τα συναισθήματά του
- Αποδοχή των αρνητικών συναισθημάτων και των μηχανισμών άμυνας
- Κατάρτιση ισορροπημένου προγράμματος ανάπαυσης, ύπνου και δραστηριοτήτων
- Επεξήγηση των διεργασιών του πένθους
- Συζήτηση για δυνητικά δύσκολες χρονικές περιόδους (π.χ. επέτειος)
- Ενθάρρυνση συμμετοχής στις τελετουργίες που πλαισιώνουν το θάνατο

Αντιδραστική Κατάθλιψη: Πυροδότες και Συμπτώματα

Τύποι κατάθλιψης

Αντιδραστική/εξωγενής/νευρωσική κατάθλιψη

(όρος που αντιστοιχεί αδρά στην νοσολογική έννοια της δυσθυμικής διαταραχής)

Ενδογενής κατάθλιψη

(όρος που αντιστοιχεί αδρά στη νοσολογική έννοια της μείζονος κατάθλιψης)

Χαρακτηριστικά αντιδραστικής κατάθλιψης

Οφείλεται σε εμφανές αίτιο

Ο έλεγχος της πραγματικότητας παραμένει ανέπαφος

Εκλύεται από περιβαλλοντικούς παράγοντες και όχι βιολογικούς

Το καταθλιπτικό συναίσθημα θεωρείται ηπιότερο από αυτό της ενδογενούς κατάθλιψης

Απουσία σημαντικών συμπτωμάτων από την σωματική σφαίρα

Χαρακτηριστικά ενδογενούς κατάθλιψης

Δεν οφείλεται σε κάποιο εμφανές αίτιο

Προέρχεται/αναδύεται από τον ασθενή

Προκαλείται από βιολογικούς κυρίως παράγοντες (απουσιάζουν περιβαλλοντικοί εκλυτικοί παράγοντες)

Ο έλεγχος της πραγματικότητας παραμένει ανέπαφος

Κυριαρχούν τα σωματικά συμπτώματα (διαταραχές του αυτόνομου νευρικού συστήματος), όπως οι διαταραχές ύπνου, όρεξης και ενέργειας

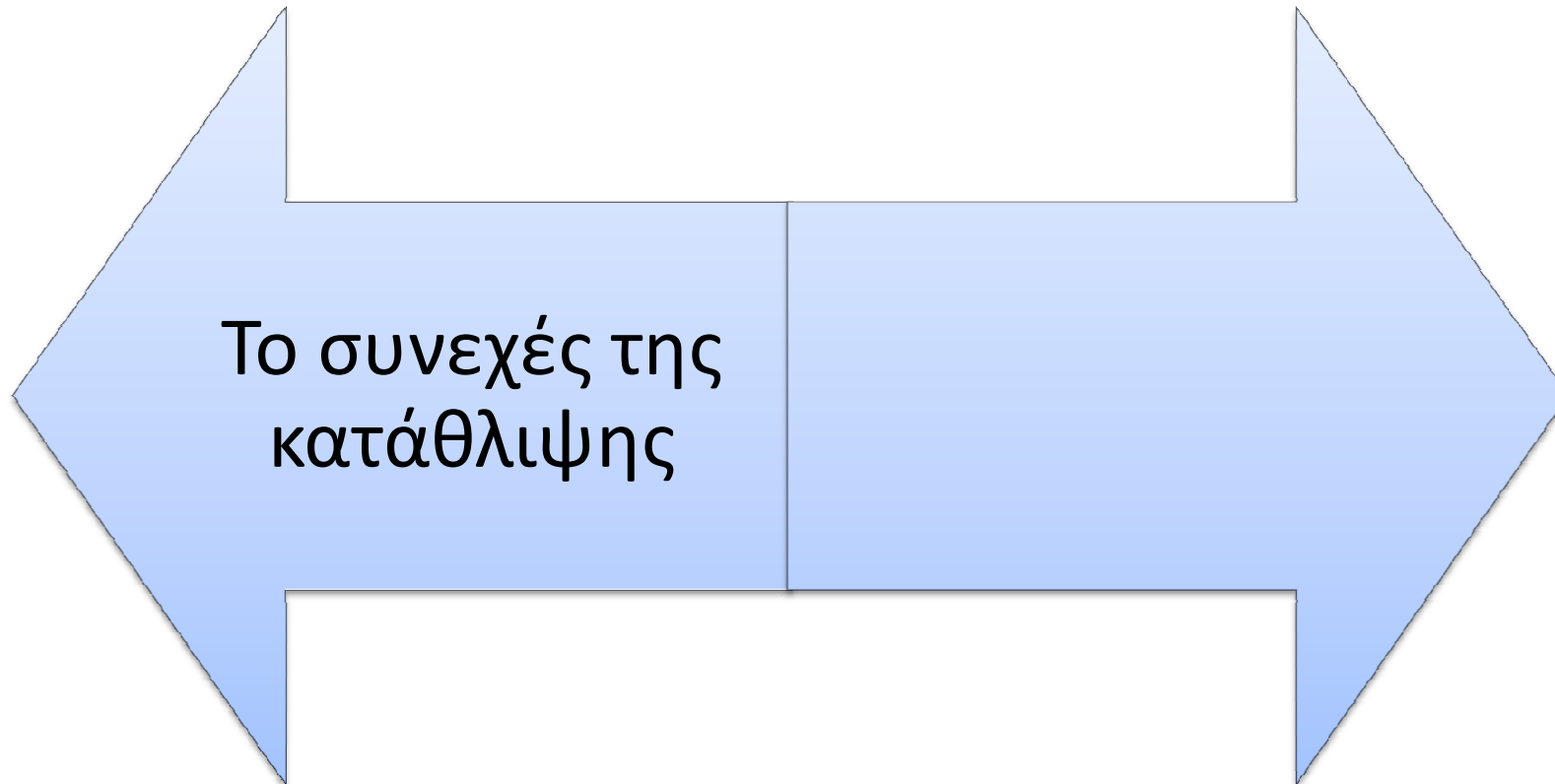
Πυροδότες αντιδραστικής κατάθλιψης

Ψυχοπιεστικά στρεσογόνα γεγονότα ζωής

- Απόλυση από εργασία
- Θάνατος αγαπημένου προσώπου
- Χωρισμός
- Ασθένεια ή τραυματισμός
- Μετακόμιση
- Οικονομικές δυσκολίες
- Μια δύσκολη σχέση (οικογενειακή, ερωτική, φιλική, επαγγελματική)

Η αξία της διάκρισης της κατάθλιψης σε ενδογενή και αντιδραστική

Οι ασθενείς και των δύο κατηγοριών ανταποκρίνονται θετικά στα αντικαταθλιπτικά και την ηλεκτροσπασμοθεραπεία

Οι ασθενείς και των δύο κατηγοριών αναγνωρίζουν γεγονότα που θεωρούν ως εκλυτικά

Λοχειακή κατάθλιψη

Εγκυμοσύνη

Ελάσσονες διαταραχές
του χαρακτήρα και
νευρωικά
συμπτώματα

Υστερικές εκδηλώσεις

Ψυχοσωματικά
συμπτώματα από το
πεπτικό σύστημα

Ψυχωσικά επεισόδια

Σπάνια νευρολογικά
και ψυχιατρικά
συμβάντα

Λοχεία

Επιλόχεια
κατάθλιψη

Επιλόχεια
ψύχωση

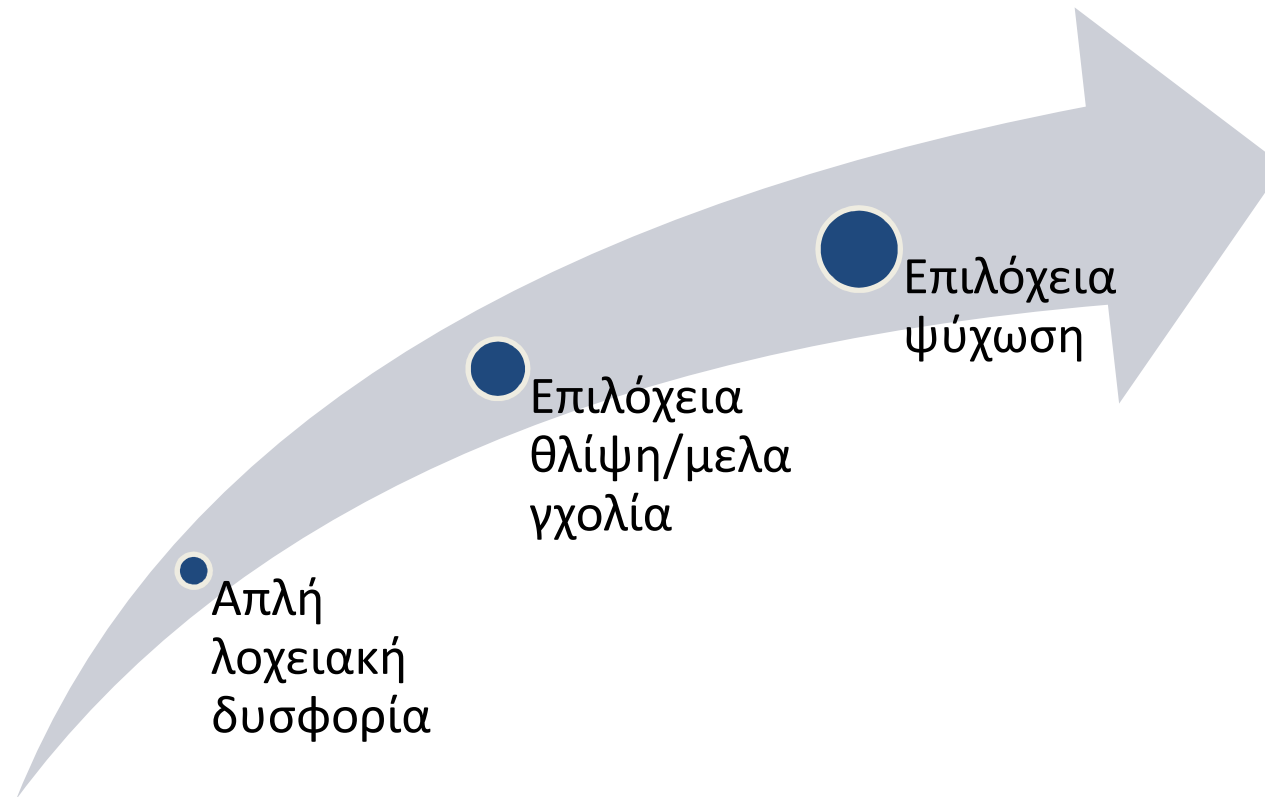

Φυσιολογική κλιμάκωση του συναισθήματος

Στάδια λοχειακής κατάθλιψης

Απλή λοχειακή δυσφορία

Συμπτώματα

(υποχωρούν εντός
λίγων ημερών)

- Θλίψη
- Άγχος
- Ανησυχία
- Ευσυγκινησία

Επιλόχεια θλίψη/μελαγχολία

Συμπτώματα

(υποχωρούν εντός 2 εβδομάδων)

- Μείζον καταθλιπτικό επεισόδιο
- Νευρωσικές καταθλιπτικές καταστάσεις σε υστερικές προσωπικότητες
- Κλάμα
- Άγχος
- Μειωμένη συγκέντρωση
- Έλλειψη ενεργητικότητας
- Ιδεασμός (το παιδί θα πεθάνει, ανάξια ή ανίκανη μητέρα)

Επιλόχεια ψύχωση

Συμπτώματα

(εκδήλωση εντός 3 εβδομάδων μετά τον τοκετό, υποχωρούν μετά από θεραπευτική αγωγή)

- Καταθλιπτική διάθεση και άγχος
- Αγχώδεις ιδεομηρυκασμοί και εφιάλτες
- Δυσκολία συγκέντρωσης και διαταραχή της συνείδησης
- Οξύ συγχυτικο-παραληρητικό επεισόδιο
- Αισθήματα ενοχής
- Έλλειψη ενδιαφέροντος ή απόρριψη του βρέφους
- Αδικαιολόγητος φόβος ότι κάτι κακό θα συμβεί στο βρέφος
- **Κίνδυνος αυτοκτονίας ή βρεφοκτονίας**

Επιβαρυντικοί παράγοντες

- Ορμονικές αλλαγές
- Ιστορικό ψυχιατρικής διαταραχής
- Έλλειψη υποστήριξης
- Πρόωρος τοκετός
- Οικονομικά προβλήματα
- Πένθος

Κατάθλιψη και Τρίτη Ηλικία

Η κατάθλιψη δεν αποτελεί
φυσιολογική συνιστώσα
του γήρατος

- Συχνά όμως παραβλέπεται

Η κατάθλιψη συνήθως σωματοποιείται

Δυσκολίες διάγνωσης

➤ Άτυπη σημειολογία

Ανοϊκή εκδήλωση
Σωματικές αιτιάσεις

➤ Υποτίμηση της ψυχολογικής συνιστώσας των σωματικών παθήσεων

➤ Μη ενασχόληση με τη δυσφορία των ηλικιωμένων

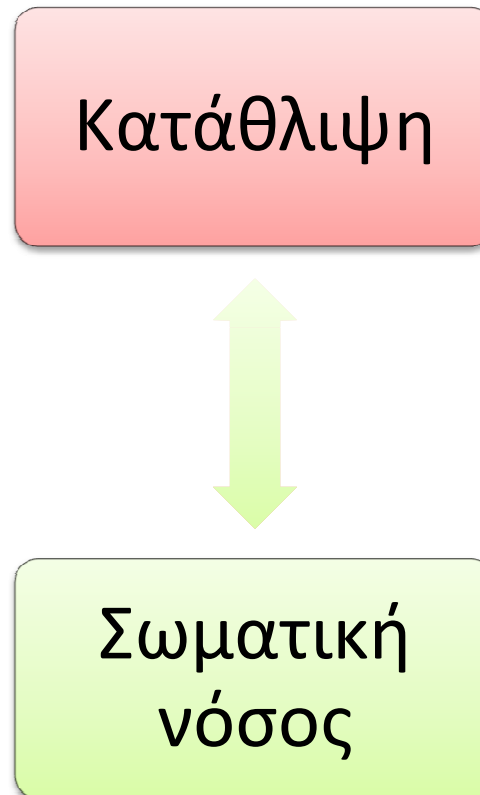
Κατάθλιψη και Σωματική Νόσος

Συννοσηρότητα

Η κατάθλιψη μπορεί να προκαλέσει σωματικές διαταραχές

- Χρόνιος πόνος
- Χρόνια σωματική νόσος
- Αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο
- Άνοια
- Σακχαρώδης διαβήτης
- Στεφανιαία νόσος
- Καρκίνος
- Σύνδρομο χρόνιας κόπωσης
- Ινομυαλγία

Βιβλιογραφία

Eby L. & Brown N. (2010). *Η Νοσηλευτική στην Ψυχική Υγεία*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λαγός.

Gabbard O. Glen (2006). *Η Ψυχοδυναμική Ψυχιατρική στην κλινική πράξη*, (Επιμ. Υφαντής Ν.Θ.). Αθήνα. Εκδόσεις ΒΗΤΑ.

Hogan, M.A. (2011). *Νοσηλευτική Ψυχικής Υγείας*. Εκδόσεις Broken Hill Publishers LTD.

Lemperiere, T. (1995). *Εγχειρίδιο Ψυχιατρικής Ενηλίκων*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Σημείωμα Αναφοράς

Γκούβα, Μ. (2015). Νοσηλευτική Ψυχικής Υγείας. ΤΕΙ Ηπείρου.

Διαθέσιμο από:

<http://eclass.teiep.gr/courses/NOSH102/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Ευαγγελία Ι. Κοσμά
Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
Πολύπτυχο στην Κοινωνία της Γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την Ελλάδα
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει) μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

